

www.europanostra.no

www.europanostra.com

EUROPA NOSTRA NORGE

Årsmelding for Europa Nostra Norge 2025

Sammendrag

- EU-kommisjonen offentliggjorde dokumentet «Culture Compass for Europe» i november, et dokument imøtesett med forventninger. Det vil sette rammer for EUs kulturpolitikk i den neste budsjett-perioden og forhåpentligvis sikre at kultur og kulturminner får en sentral plass i utviklingen av den europeiske identitet, oppmuntre til mangfold og fremme dyktighet. De europeiske nettverkene av kulturminneorganisasjoner og miljøer har drevet en betydelig møtevirksomhet rettet mot ulike EU-organer og nasjonale kulturminne-statsråder i sakens anledning.
- Det høye antall prosjekter som ble nominert til De europeiske kulturminnepriser/Europa Nostra Awards fortsatte i 2025. I alt var det 251 prosjekter fra 41 land. Brearkeologi-prosjektet «Secrets of the Ice» mottok en Grand Prix, bestemannsprisen, i klassen for forskning.
- Samarbeidet mellom de nordiske Europa Nostra-foreningene og Estland fortsetter. Europa Nostra Sverige arrangerte et symposium i høst hvor temaet var erfaringen med bruk av sprinkleranlegg i historiske bygninger. Arrangementet kunne også følges digitalt.

Styrets arbeid

Det har vært avholdt 4 (?) styremøter i 2025 hvorav ett (?) digitalt. I styret sitter Ole Rikard Høisæther, styreleder, Tore Friis-Olsen, styremedlem, Erik Schultz, styremedlem, Mathilde Sprovin, styremedlem, Cecilie Smith-Christensen, styremedlem, Axel Mykleby, varamedlem og Erik Lillebråten, varamedlem.

A fremme kandidater til EUs kulturminnepriser/Europa Nostra Awards tar tid, men gir gledelige resultater.

Vår forening har avgitt en høringsuttalelse til Sparebankutvalgets innstilling, NOU 2024: 22, *Norske sparebanker – tradisjon og tilpasning*.

Nominasjonen av Nationaltheatret til prosjektet «Europas 7 mest utsatte kulturminner» nådde ikke helt frem.

Den tradisjonelle sensommerturen gikk i år til Villa Stenersen på Vinderen, Oslo.

Samarbeidet med de nordiske Europa Nostra organisasjonene resulterte i ett arrangementer i 2025. En meget aktiv organisasjon i Haag og kontoret i Brussel må stadig følges opp. Det krever også oppmerksomhet.

Årsmøtet 2025

Årsmøtet ble avholdt 27. februar i Oslo Militære Samfund som feiret sitt 200 års jubileum i 2025. Ole Rikard Høisæther innledet med en kort orientering om bygningen. Årsmelding og regnskap med revisors rapport ble godkjent. Valgkomiteens forslag til styremedlemmer og ny styreleder ble fulgt. Cecilie Smith-Christensen (ny) og Ole Rikard Høisæther (varamedlem) ble valgt som nytt styremedlemmer og leder av styret. Tore Friis-Olsen og Erik Schultz tok gjenvalg. Som varamedlemmer ble Axel Mykleby og Erik Lillebråten valgt for ett år.

I valgkomiteen gikk Tore Edvard Bergaust ut etter mange års arbeid i foreningen og ble erstattet av Christel Wigen Grøndahl. Grete Horntvedt er leder av komiteen som i tillegg består av Arnstein Brekke. Det enkelte medlem velges for to år.

Etter mange år som revisor i foreningen ble Stein Wessel-Aas takket av. Til ny revisor ble valgt Aslak Aslaksen. Revisor velges for ett år.

Etter valget ble årsmøtet avsluttet.

Medlemsmøter

Etter årsmøtet orienterte vår nye styreleder om historien til Oslo Militære Samfund og den historiske bygningen vi befant oss i. Han hadde nylig skrevet 200-års

jubileumsboken om Oslo Militære Samfund. Det ble et innholdsrikt foredrag for de ... deltakerene med god bespisning i etterkant.

Styret valgte i år å besøke et lokalt kulturminne for sensommer-turen i august, Villa Stenersen på Vinderen, som ble åpnet for anledningen. Kunsthistoriker ved Nasjonalmuseet var en dyktig formidler av historien til dette sentrale eksempelet på funksjonalisme i Oslo. Bygningen er nå stengt i 3 år for en total istandsetting.

Statsbudsjettet 2025

Kulturminnesektoren opplevde stort sett status quo ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2026 etter prisjusteringer. Tidligere løfter til sektoren er kommet i skyggen av eldrebølgen, den dårlige kommuneøkonomien og den sikkerhetspolitiske situasjonen.

Vårt medlemskap i Kulturvernforbundet

Europa Nostra Norge har stadig glede av det store opplysnings- og informasjonsarbeidet som foregår i paraplyorganisasjonen Norges Kulturvernforbunds regi. Dette er en kompetent organisasjon som arbeider for å fremme og samordne virksomheten til sine 32 medlemsorganisasjoner som arbeider med den materielle og immaterielle kulturarven i Norge. Disse representerer mer enn 270 000 medlemmer og 2600 lokale lag rundt i landet. Arbeidet er særlig rettet mot det politiske miljø og forvaltningen.

Høringsuttalelse til Sparebankutvalgets innstilling

I NOU 2024:22 *Norske sparebanker - Tradisjon og tilpasning*, legges det frem forslag til endringer i sparebankenes organisering og rammebetingelser. Allmenheten er særlig opptatt av forslaget som stenger sparebankenes adgang til å gi «kundeutbytte». Utbetaling av kundeutbytter går på bekostning av sparebankenes evne til å gi bidrag til allmenheten. Det norske kulturminnemiljø er helt avhengig av bidrag fra landets sparebanker og sparebankstiftelser i sitt arbeid.. Europa Nostra Norge leverte en høringsuttalelse til Finansdepartementet som særlig fremhevet behovet for å styrke sparebankens evner til å yte bidrag til allmenheten. Også Kulturvernforbundet ga uttrykk for lignende synspunkter i sin høringsuttalelse.

Regnskapet for Europa Nostra Norge

Regnskapet er pr 31.12. 25 gjort opp med et overskudd på kr. 755 (2024: kr 2.745).

Egenkapitalen til Europa Nostra Norge er ved utgangen av året kr. 44.470 (2024: kr 44.700).

Pr 31.12. 2025 fordelte de norske medlemmene i Europa Nostra seg som følger: 9 medlemsorganisasjoner (NGO), 2 støttemedlemmer og 28 individuelle medlemmer.

Representasjon i Europa Nostras ulike organer

Ole Rikard Høisæther og Marianne Roald Ytterdal sitter i rådet til Europa Nostra med funksjonstid frem til generalforsamlingen i 2027.

Marianne Roald Ytterdal er oppnevnt av Europa Nostra som medlem av juryen for «Helena Vaz da Silva «European Award for Raising Public Awareness on Cultural Heritage». Prisen tildeles en person som gjennom sitt arbeid har fremmet allmennhetens bevissthet knyttet til bevaringen av den europeiske kulturarven. I 2025 ble prisen tildelt den anerkjente portugisiske pianisten og visjonære kulturformidleren Maria Joao Pires.

Vår styreleder Ole Rikard Høisæther er gjenoppnevnt som medlem av «The Heritage Award Selection Committee» i klasse 5: «Heritage Champions». Han er også valgt som komiteens leder. Det innebærer at han vil delta som medlem av «The Heritage Awards Jury» inneværende år. Her foregår det endelige valget av årets prisvinnere.

Man velges for ett år av gangen i de fem «Selection Committees».

Europa Nostras arbeid gjennom 2025

Arbeidet innenfor de mange allianser og nettverk som er bygget opp over de senere årene blir stadig viktigere for Europa Nostra, bl.a. som en viktig premissleverandør til ulike EU-organer.

Som i fjor har Europa Nostra hatt en bred tilstedeværelse gjennom sin ledelse og sine styremedlemmer i et stort antall fora, både i og utenfor Europa.

En ny sammensetning av EU-parlamentet og EU-kommisjonen har ført til mye politisk arbeid også i 2025. Et nytt strategisk rammeverk for de mange dimensjonene innenfor kulturfeltet, omtalt som «The Cultural Compass for Europe » ble offentliggjort av kommisjonen 12. november 2025. Dette må sees i sammenheng med arbeidet med EUs langtidsbudsjett, som løper fra 2028 til 2034. Europa Nostras ambisjon er at kultur og kulturminner skal få større oppmerksomhet innenfor EUs fremtidige prioriteringer og tildeles minst 2 % av EUs budsjett i perioden.

Arbeidet med å redde utsatte kulturminner i Europa og premiere et bredt spekter av de beste kulturminneprosjektene står stadig like sentralt i Europa Nostras arbeid.

Priskonkurransen i dagens format, er et samarbeid med EU-kommisjonen etablert 2002.

I 2025 ble det sendt inn 251 prosjekter til bedømmelse, en historisk rekord med god margin. Se for øvrig *Europa Nostras hjemmeside for en mer detaljert omtale av organisasjonens omfattende virksomhet i 2025*: www.europanostra.org

De europeiske kulturminnepriser/Europa Nostra Awards

Siden 2022 er de europeiske kulturminnepriser/Europa Nostra Awards bedømt etter de nye klasseinndelingene med fem klasser: «Conservation and Adaptive Reuse, Research, Education, Training and Skills, Community Involvement and Awareness Raising» og «Heritage Champions». Prosjektene blir først bedømt av fem «*Selection Committees*» knyttet til hver av klassene. Disse plukker i sum ut de 60 beste prosjektene fordelt etter det opprinnelig antall nomineringer i hver klasse. De inntil 30 endelig prisvinnerne bedømmes av *The Heritage Awards Jury* som plukker dem ut blant de over nevnte 60 beste prosjektene. I alt ble det nominert 251 prosjekter i 2025 fra 41 land, mot 204 året før. Det er grunn til å tro at den nye klasseinndelingen med til dels nye føringer for bedømming av prosjektene, har gitt en bredere deltagelse.

Forskningsprosjektet «*Secrets of the Ice*» mottok en Grand Prix under Den europeiske kulturminnekongressen i Brussel i oktober. Dette er første gang et forskningsprosjekt har vært nominert fra Norge. Derfor var det ekstra gledelig at dette prosjektet gikk helt til topps blant 32 bedømte prosjekter i klassen «Research».

Prosjektet har vært ledet av arkeologene i Innlandet fylkeskommune/Lillehammer, som har stått for feltarbeidet. Kulturhistorisk Museum har vært ansvarlig for konserveringen av det store gjenstandstilfanget og Norsk fjellsenter i Lom har stått for utstillingen av gjenstandene og formidlingen mot publikum.

Allerede i 2017 ønsket styret å nominere prosjektet, men arkeologene ønsket å ha flere forskningsprosjekter publisert internasjonalt. Det skulle vise seg helt riktig. De dramatiske klimaendringene vi har vært gjennom nylig gjorde nok prosjektet særlig relevant.

Den lokale pristidelings-seremonien vil bli lagt til Lom i september (?) 2026 i tilknytning til et seminar. Europa Nostras medlemmer vil bli invitert.

To prosjekter ble nominert fra Norge i 2025:

Prosjektet *Husmannsplassen Melåsli* i Gjerstad, Agder, er en representativ husmannsplass fra denne del av landet, antagelig ryddet rundt 1800. De enkle, små bygningene og etter hvert kulturlandskapet er tilbakeført over de seneste 15 årene. Husmannsvesenet spilte en sentral rolle i Norge fra midten på 1700-tallet til tidlig på 1900-tallet. Det alt vesentlige av husmannsplassene i Norge er konvertert til boliger, feriehus eller forfalt og helt eller delvis revet. Først i nyere tid har riksantikvaren satt lyset på denne karakteristiske bebyggelsen i vårt kulturlandskap. Melåsli er anbefalt fredet

av riksantikvaren. Et fredningsvedtak er ventet våren 2027. Prosjektet er nominert i klasse1: «Conservation and Adaptive Reuse, Category Buildings».

Prosjektet *Astruptunet – haven til Nicolai Astrup*, er også nominert i klasse 1: «Conservation and Adaptive Reuse», men i «Category Gardens». Det er kunstneren Astrups maleriske nyttehage som er gjenskapt. Den ble åpnet sommeren 2024 etter 8 års arbeid, hvorav de tre første gikk med til å identifisere plantematerialet, forstå hvordan Nicolai Astrup hadde bygget opp hagen og legge en strategi for å tilbakeføre hagen i det dramatisk utfordrende terrenget ved Jølstervannet.

Den europeiske kulturminne-kongressen (summit) i Brussel 12.-15. oktober 2025

Historisk har de årlige kongressene i regi av Europa Nostra vært lagt til ulike byer rundt i Europa. EU-kommisjonen får imidlertid en stadig viktigere rolle i sitt arbeid med kulturprogrammer og ulike programmer som omfatter kulturminnebevaring i videste forstand. Kommisjonen publiserte i november strategidokumentet *The Cultural Compass for Europa*, som vil etablere de bredere rammene for det videre arbeidet med kultur og kulturminner i Europa. Dette faller sammen med at EUs langtidsbudsjett (2028-2034) nå er under forberedelse. Med en ny EU-kommisjon og et nyvalgt EU-parlament falt valget igjen på Brussel.

I det formelle programmet arrangerte European Heritage Hub sitt tredje forum, nettopp med utgangspunkt i overnevnte strategidokument. Denne gang med temaet: «Heritage Matters for Europe's Cities and Citizens».

European Heritage Policy Agora kombinerte enkeltforedrag med paneldiskusjoner som munnet ut i et «Brüssel-manifest». I manifestet oppfordres det til at kultur og kulturminner skal ha en sentral rolle i Europas politikk og investeringer. Europa Nostra ber EU om at minst 2 % av budsjettet skal kanaliseres til kultur- og kulturminnesektoren. Se: www.europanostra.org/brusselsmanifesto/

De prisvinnende prosjektene er like imponerende og fascinerende hvert år. Se www.europanostra.org/awards2025/ Det var naturligvis stor begeistring da det ble offentliggjort at forskningsprosjektet *Secrets of the Ice* vant en Grand Prix, bestemannsprisen i sin klasse.

Europa Nostras generalforsamling fant sted i Brussel. Denne gangen var det dessverre et fravær av kulturelle og sosiale arrangementer i tilknytning til kongressen. Dette er allerede på plass i årets kongressby Nicosia.

Europas 7 mest utsatte kulturminner

Kampanjen «Europas syv mest utsatte kulturminner» gjennomføres årlig. Kulturminneforeninger og enkeltmedlemmer i Europa Nostra kan nominere utsatte kulturminner til denne «oppmerksomhets-kampanjen».

Styrets nominasjon av Nationaltheatret til *Europas 7 mest utsatte kulturminner 2025* nådde ikke lenger enn til å bli «short listed» blant 14 prosjekter. At Nationaltheatret tross alt var med i myndighetenes planer for det nye teateret på Tullinløkka, men 15-18 år frem i tid, kan forklare hvorfor Nationaltheatret ikke endte opp på listen over de 7 mest utsatte kulturminner. Dessverre er listen over kulturminner som står til forfall stor i Europa. For øvrig se: www.7mostendangered.eu

Styret har forventninger til at prosjektet *Ny fremtid for Nationaltheatret*, som ble presentert i sommer, vil føre frem og bli seriøst vurdert av Kulturdepartementet og regjeringen.

Nordisk/baltisk samarbeid

Den svenske Europa Nostra foreningen gjennomførte i november et symposium i Stockholm som tok for seg erfaringen med bruk av overrislingsanlegg ved brann i historiske bygg. Det ble også sett på alternativt bruk av delvis nedbrent bygninger. Seminaret kunne også følges digitalt. Et prisverdig initiativ av høy kvalitet.

Det arbeides stadig med å få Latvia og Litauen inn i Europa Nostra og det nordisk/baltiske samarbeidet. Det er interessant å konstatere at våre estlandske kontakter knapt føler noen identitet med disse to landene, hverken språklig eller kulturelt. For øvrig har vi glede av det nordiske samarbeidet innenfor Europa Nostra.

Nicosia, Kypros er vertskap for Den europeiske kulturminne-kongress (summit) i 2026

I 2026 vil Europa Nostra for første gang legge Den europeiske kulturminnekongress til Nicosia, hovedstaden til den gresk-kypriotiske regjeringen på historiske Kypros. En vakker by på en historisk øy som har vært delt siden den tyrkiske invasjonen i 1974. Tidspunkt er 27-30 juni. Stedsvalget har sammenheng med at Kypros vil ha formannen i EU-Rådet inneværende halvår. Europa Nostra ser også et behov for å kunne støtte arbeidet med de frivillige kulturminneorganisasjonene i det krigsødelagte indre Middelhavet. Det er lagt opp et godt kulturelt og sosialt program.

Oslo, 3. februar 2026

Styret i Europa Nostra Norge

Ole Rikard Høisæther (styreleder)

Tore Friis-Olsen

Mathilde Sprovin

sign.

sign.

sign.

Cecilie Smith-Christensen

Erik Schultz

sign.

sign.